

УДК 378.1

СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Гузій І.С.

Національний університет «Львівська політехніка»

Обґрунтовано необхідність визначення структурно-змістових характеристик конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання на підставі сутності поняття «конкурентоздатність педагога професійного навчання». Визначено структурно-змістові характеристики конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання та розкрито їх значення у педагогічній діяльності.

Ключові слова: педагог професійного навчання, конкурентоздатність, структурно-змістові характеристики.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На філософському, психологічному, педагогічному й економічному рівнях у змісті поняття «конкурентоздатність» прогностично закладено досягнення ефективного результату – конкурентоспроможність товарів й послуг.

З позицій особистісного підходу, «конкурентоздатність» є індивідуальною якістю особистості, необхідною для безперервного професійного розвитку майбутнього педагога нової генерації. Діяльнісний аспект означеного феномену пояснюється тим, що досягнення будь-яких результатів супроводжується окремими діями, які є мотивовані й усвідомлені та реалізуються за допомогою різних способів, прийомів, методів у конкретному виді діяльності. Здатність конкурувати, як здійснювати певну діяльність в конкретних умовах, потребує необхідних знань, умінь, навичок (компетенцій та компетентностей), метапрофесійних якостей, що й підтверджує компетентнісну основу конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. На основі здійснених обґрунтувань суть поняття «конкурентоздатність майбутнього педагога професійного навчання» конкретизуємо як інтегративну особистісну якість, яка усвідомлено виражається мотивованими діями в конкретних умовах професійного та соціально-економічного середовища й передбачає ефективність у досягненні результату завдяки комплексній мобілізації й функціональному спрямуванні ресурсів її структурно-змістовних компонентів.

Формулювання цілей статті. Означений висновок декомпозиціонує нові завдання дослідження щодо структурно-змістовних компонентів конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання: їх визначення й обґрунтування функціонального призначення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх наукових досліджень щодо підготовки майбутнього педагога професійного навчання свідчить, що науковці значну увагу приділяють проблемі вдосконалення професійної діяльності педагога професійного навчання, його професійної компетентності. Так, авторський колектив під керівництвом Г. Єльнікової, досліджуючи кваліфікаційні вимоги до професійної діяльності педагогічних працівників, пропонує узагальнену логічну структуру професійної діяльності педагога, першим елементом у якій є ціннісно-орієнтаційний, наступними – мотиваційно-цільовий, пла-

ново-прогностичний, організаційно-виконавчий, контрольний-аналітичний, корекційно-узагальнюючий [2, с. 18]. Науковці (В. Сластьонін, І. Ісаєв, А. Міщенко, С. Шиянов) вважають, що структура поняття «професійна компетентність педагога» включає педагогічні вміння: втілювати зміст об'єктивного педагогічного процесу в конкретні педагогічні завдання; будувати й приводити в дію логічно завершену педагогічну систему; виокремлювати й налагоджувати взаємозв'язки між компонентами та чинниками педагогічного процесу, приводити їх у дію; враховувати й оцінювати результати педагогічної діяльності [6, с. 43].

У контексті дослідження конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання цінними для аналізу є дисертаційні роботи й наукові статті, що присвячені розвитку ключових компетентностей фахівців (В. Басараб, І. Борець, С. Кравець, В. Ягупов та ін.), формуванню професійної мобільності (Є. Іванченко, Л. Сушенцева); конкурентоздатності (А. Ангеловський, Л. Бодьян, В. Медведь, О. Сушенцев, В. Халіпова та ін.).

Виклад основного матеріалу дослідження. Дотримання ціннісних пріоритетів майбутнім педагогом професійного навчання при досягненні професійної самореалізації на основі конкурентоздатності є визначальною складовою, оскільки «конкурувати» у педагогічному середовищі означає здійснювати діяльність в умовах суперництва, боротьби за першість тощо. Не слід відхиляти факт, що у таких процесах можуть мати місце різні засоби досягнення мети, які не зовсім співвідносяться з морально-етичними принципами, культурними догмами, професійними правилами тощо. До відома усіх викладацьких колективів вищих навчальних закладів доведено чітке завдання щодо розвитку гармонійної особистості з високорозвиненими суспільно-ціннісними якостями, результатом чого має бути підготовка майбутнього фахівця із системою сформованих настанов і ціннісних орієнтацій, громадянських, духовних, моральних і культурних засад, ставлень і оцінок власного та оточуючого досвіду, розвинутим світоглядом, потребою у самореалізації та духовному вдосконаленні тощо. За таких обставин, в ідеалі, конкурентоздатність майбутнього педагога професійного навчання у дії має базуватись на означених цінностях й принципах моралі, більш того, у перспективній професійній діяльності перед колишнім студентом постануть завдання такого ж змісту – розвиток ціннісних орієнтирів майбутніх фахівців.

На виконання завдання, визначеного потребою суспільства, щодо формування конкурентоздат-

ного майбутнього педагога професійного навчання, у освітньому закладі необхідним є створення умов щодо задоволення суб'єктності студентів; середовища гармонійного розвитку для розкриття внутрішнього потенціалу особистості й досягнення цілісного ціннісно-орієнтованого світогляду громадянина. Способами й засобами досягнення мети, які забезпечать конкурентоздатність викладача й, водночас, стануть взірцем для використання студентами у їхній майбутній практичній діяльності, є якісне й творче поєднання різних педагогічних технологій, форм, видів і методів навчання у партнерській взаємодії між суб'єктами навчально-виховного процесу; теоретичні й емпіричні наукові знання, навчально-методичне забезпечення, ресурси інформаційного середовища тощо, що спрямовані на розвиток і вдосконалення професійного рівня майбутніх фахівців, їхньої конкурентоздатності в умовах соціокультурного контексту.

Потреба особисті бути конкурентоздатним ґрунтується на розумінні того, що якихось якостей, характеристик, компетенцій не вистачає людині для успішної самореалізації у конкретному виді діяльності. Такі потреби можуть виникнути унаслідок особистісної й професійної рефлексії, на основі співставлення результатів професійної діяльності оточуючих із власними досягненнями й під впливом інших внутрішніх й зовнішніх чинників.

Перш ніж потреба спричинить дію, особистість переживає складний психологічний процес мотивації, який полягає в усвідомленні тією або іншою мірою суб'єктивної й об'єктивної сторін потреби й дії, спрямованої на її задоволення. Схема переходу потреби в мотив: потреба (нестача в чомусь) – мотивація (усвідомлення потреби) – мотив (обґрунтування рішення) [3, с. 99].

Усвідомлення майбутнім педагогом професійного навчання необхідності розвитку власної конкурентоздатності є запорукою успішної професійної діяльності і стійкого утвердження як професіонала у педагогічній спільності, когорті педагогів нової генерації.

Зауважимо, що мотиви розвитку конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання посилюються ситуацією фінансово-економічної та соціальної нестабільності, реформуванням освітніх систем, оптимізацією навчальних установ, невизначеністю механізмів фінансування навчальних закладів, зокрема й професійно-технічних, у яких найбільш оптимально може розкрити свій професійний потенціал педагог професійного навчання.

Обґрунтоване рішення студента бути конкурентоздатним майбутнім педагогом має віднайти підтримку у професійній підготовці, що можливе за умов системного спрямування навчально-виховного процесу на розвиток мотивації досягнення успіхів у вирішенні професійних завдань; застосування принципів психології у дидактичних діях, педагогічних формах (індивідуалізація, диференціація, урахування індивідуально-психологічних особливостей, фізіологічних й фізичних станів тощо); створення сприятливого середовища для реалізації партнерської взаємодії між суб'єктами навчання з метою підвищення навчальної мотивації студентів й організації навчальної діяльності, орієнтованої на задоволення потреб особистості.

Таким чином, можна узагальнити, що ціннісно-мотиваційний компонент у структурі конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання функціонально визначає характер розвитку дослідженого феномену, оскільки ціннісні орієнтири формують систему стійких особистісних якостей, які відповідають суспільним нормам, забезпечують успішне виконання діяльності, детермінують професійні мотиви становлення особистості як свідомого громадянина держави. Загальні мотиви реалізуються частковими мотивами до здійснення певного виду діяльності, зокрема усвідомленою цілеспрямованістю на розвиток власної конкурентоздатності у відповідних умовах професійного середовища.

Визначальною характеристикою сучасної успішної людини є неперервність у професійному удосконаленні. Йдеться про постійний розвиток усіх видів компетентностей, досягнення такого рівня їх сформованості, який відповідає інноваційним прогресам у галузі. Потреба бути конкурентоздатним обумовлюється виникненням нових знань, нових переконань, нових технологій тощо. Конкурентоздатність майбутнього педагога професійного навчання у постійно змінюваному середовищі має забезпечити сприйняття цих змін, їх творче перетворення, практичне застосування нового із гарантованим досягненням якісного результату. Конкурентоздатність в інноваційному середовищі характеризує інноваційну людину, яка є знанневою, «...для якої знання є основою життя й діяльності, методологією пошуку й прийняття рішень. Для такої людини навчання, отримання нової інформації є сутнісною рисою способу життя. Людина розумна в ХХІ столітті, це людина, що постійно навчається» [4]. Мало мати знання, треба уміти їх продуктивно перетворювати у дійсності, що забезпечує компетентнісна основа конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання – мобілізація усіх видів компетентностей, метапрофесійних якостей у здійсненні конкретних дій.

Сформована компетентнісна основа майбутнього педагога професійного навчання є гарантом конкурентоздатності, обумовлює результат успіху у кар'єрних досягненнях, визначає траєкторію руху особистості в інноваційному суспільстві. Компетентності усіх видів виступають своєрідними показниками конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання, які розвиваються й піддаються оцінюванню у конкретній діяльності. Виходячи з того, що провідним видом діяльності студентів є навчальна, то знання, уміння й навички, особистісні якості є фундаментальними у розвитку конкурентоздатності; високий рівень навчальних досягнень студента порівняно з іншими кандидатами засвідчує про його більшу спроможність витримувати конкуренцію; результати практичної реалізації знань, ступінь їх дієвості при виконанні професійно-творчих завдань сигналізують про потребу у розширенні знань, опануванні додатковими вміннями й навичками, самоаналізі особистісних якостей, орієнтованих на підвищення рівня сформованості власної конкурентоздатності [9].

Досягнення високих показників конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання забезпечується розвитком компетентнісно-

діяльнісного компоненту досліджуваного поняття. Системне удосконалення ієрархічної багаторівневої компетентнісної системи, складовими якої є професійні, ключові, самоосвітні, комунікативні, інформаційні, соціально-психологічні, правові та ін. компетентності, комплексно виражаються як у навчальній, так і у майбутній педагогічній діяльності. Функціонально компетентісно-діяльнісний компонент спрямований на мобілізацію необхідних ресурсів компетентнісної системи (знання, уміння, навички, компетенції) при організації власне діяльності в умовах конкурентності. За умов самоорганізації певного виду діяльності можливими є й недостатність необхідної інформації, неефективність способів досягнення мети, невідповідність власних можливостей прогностичним цілям, що, своєю чергою, вимагає від особистості до навчання, самонавчання упродовж життя. У професійній підготовці, а саме при організації навчальної діяльності студентів з використанням основних положень компетентнісної освіти, наставником й консультантом, взірцем для прикладу має бути викладач, який вмів використовувати інноваційні педагогічні технології і методи навчання, спрямовані на розвиток конкурентоздатного майбутнього педагога професійного навчання.

Таким чином, компетентісно-діяльнісний компонент у структурі конкурентоздатності забезпечує постійне удосконалення компетентнісної системи фахівця; передбачає високу професійну мобільність і соціальну адаптацію, самореалізацію особистості як представника певної професійної спільноти; гарантує результат діяльності, який, конкретно для нашого дослідження, вбачається у наданні конкурентоспроможних освітніх послуг конкурентоздатним педагогом професійного навчання.

Враховуючи те, що досліджуване нами поняття є особистісним утворенням, логічним є виокремлення у його структурі особистісно-рефлексивного компоненту. Особистісні якості майбутнього педагога професійного навчання забезпечують функціонування як ціннісно-мотиваційного, так і компетентісно-діяльнісного компонентів, а рефлексивна частина передбачає «саморух» у досягненні успішних результатів цілісного процесу на основі усвідомлення й оцінювання реального стану конкурентоздатності.

До особистісних якостей конкурентоздатного фахівця дослідники відносять психологічні (емпатія – здатність до співпереживання), емоційність (у межах норми професійного колективу), аутентичність, відкритість (щодо інноваційності, нових підходів до організації праці), терпимість, розвинута інтуїція, стійкість до стресу, розвинуте сприйняття, мисленнєві процеси (аналітичність, рефлексивність, швидкість реакції, креативність, спостережливість, критичність мислення, цілісність мислення), поведінкові (комунікабельність, ініціативність, здатність до імпровізації, релаксації, підприємництва, готовність до ризику, управлінських дій, особистої відповідальності за результати праці) [1, с. 414].

Особистісними ресурсами для досягнення конкурентоздатності Б. Паригін визначає: психофізичне здоров'я, вік, зовнішність, здібності, талант, рівень інтелекту, запас енергії і моральні аспекти (ієрархія цінностей, система

віросповідання, наявність заборон особистісних табу). Окрім професіоналізму, основними складовими конкурентоздатності особистості автор вважає психологічну готовність і соціальні особливості [8, с. 202].

Залежно від умов середовища, у якому проявляється конкурентоздатність, «набір» особистісних якостей композиціонується у єдину компетентнісну систему, що здатна реалізувати конкретну мету. На нашу думку, здатність майбутнього педагога професійного навчання до конкуренції, може мати безліч варіантів поведінкових моделей, змістовно й функціонально наповнених компетентностями й особистісними якостями.

Так, в соціально-економічному плані особистісними якостями конкурентоздатного майбутнього педагога професійного навчання мають бути: активна життєва позиція, стійкі професійні мотиви, здатність до саморозвитку в змінюваних умовах, працелюбність, цілеспрямованість, комунікабельність тощо. У педагогічному середовищі для становлення особистості як професіонала у новій генерації педагогічних кадрів необхідно: творчо й системно мислити, бути креативним й оригінальним, прагнути до пізнання й опанувати інноваціями в галузі, бути харизматичним, толерантним, тактовним, підтримувати педагогічний імідж, добросовісно й відповідально відноситись до роботи тощо. На задоволення індивідуальних потреб щодо розвитку особистих метапрофесійних якостей, які дадуть змогу педагогу бути затребуваним на фоні інших в умовах суперництва, суттєво важливими є такі риси, як: самостійність, гнучкість, мобільність, стресостійкість, здатність до рефлексії, мотивація досягнення успіху, впевненість тощо.

Особистісні якості, як складові конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання у конкретному середовищі, є інструментами для здійснення контролю, аналізу, корекції результатів конкурентної поведінки на рефлексивній основі. Здатність до рефлексії є також особистісним процесом, що стимулює до підвищення рівня конкурентоздатності, в той час виступає процесом загального саморозвитку людини.

Визначальною у цьому контексті є думка І. Зязюна: «...лише той може бути педагогом, хто володіє технологією педагогічної рефлексії» [7, с. 9]. М. Михнюк, у аналізуючи рефлексивну культуру педагога професійного навчання, підсумовує, що педагогічна рефлексія допомагає узагальнити результати професійно-педагогічної діяльності та визначити її мету; дає змогу педагогу усвідомити свою індивідуальність й унікальність; забезпечує фіксацію результатів дослідження уже набутого професійно-педагогічного рівня з метою подальшого його удосконалення [5, с. 192].

Рефлексивні процеси у внутрішньому плані передбачають самоаналіз, саморегуляцію, самоконтроль, коригують психічні стани, впливають на розвиток індивідуальних властивостей, модифікують особистісні уподобання, мотиви тощо; щодо результатів зовнішньої рефлексії, то вони виражаються у якості діяльності та взаємодії з оточуючими, спрямовуючи внутрішні зусилля на удосконалення організаційних й процесуальних дій з метою досягнення ефективних результатів.

Йдеться про те, що зовнішньо виражений результат діяльності конкурентоздатного майбутнього педагога професійного навчання на основі рефлексивних процесів «переноситься» чи «повертається» у внутрішню індивідуальну площину особи, яка й забезпечила такий результат. На цій основі ґрунтується «саморух» особистості до удосконалення показників якості здійсненої нею діяльності й наступних її видів.

Таким чином, стратегічні особистісні якості й здатність до рефлексії функціонально забезпечують усвідомлення майбутнім педагогом професійного навчання наявного рівня конкурентоздатності, аналіз способів досягнення результатів діяльності, отриманих в умовах конкуренції, корекцію методів задля наступного саморозвитку цієї особистісної характеристики й більш якісного її функціонального вираження у різних соціальних контекстах.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, обґрунтування компонентів конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання дає змогу розширити суть досліджуваного поняття структурно-змістовними характеристиками, якими є: ціннісно-мотиваційний, компетентнісно-діяльнісний і особистісно-рефлексивний компоненти.

Розвиток й характер прояву конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання на основі комплексної мобілізації й функціонального спрямування ресурсів усіх її структурно-змістовних компонентів обумовлюється конкретними умовами професійного та соціально-економічного середовища. Наступним завданням нашого дослідження є визначення особливостей формування конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання в умовах соціального партнерства.

Список літератури:

1. Енциклопедія освіти / АПН України; голов. ред. В. Г. Кремень; [заст. голов. ред. О. Я. Савченко, В. П. Андрущенко]. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Збірник матеріалів за результатами дослідження «Кваліфікаційні вимоги до професійної діяльності педагогічних працівників» / Під загальною редакцією Г. В. Єльнікової. – Київ-Черкаси, 2010. – 145 с. (Книга 1).
3. Кравець С. Г. Формування ключових компетентностей майбутніх фахівців ресторанного сервісу у вищих професійних училищах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Світлана Григорівна Кравець. – К., 2014. – 230 с.
4. Кремень В. Г. Освіта, особистість і соціальний поступ / В. Г. Кремень // Доповідь на VI Українсько-польському форумі «Освіта для сучасності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/777/>. – Загол. з екрану.
5. Михнюк М. І. Теоретичні і методичні основи розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін будівельного профілю: дис. ... докт. педагогічних наук: 13.00.04 / Михнюк Марія Іванівна. – Київ, 2016. – 660 с.
6. Педагогика: учеб. пособ. для студ. пед. учеб. завед. / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. – 3-е изд. – М.: Школа-Пресса, 2000. – 512 с.
7. Педагогічна майстерність: підручник / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. – [3-тє вид., допов. і перероб.]. – Київ: СПФ Богданова А. М., 2008. – 376 с.
8. Практикум по социально-психологическому тренингу / под ред. Б. Д. Парыгина. – Изд. 3-е испр. Доп. – СПб., 2001. – С. 352.
9. Сушенцева Л. Л. Теоретико-методичні засади формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / Сушенцева Лілія Леонідівна. – Київ, 2012. – 559 с.

Гузій І.С.

Національний університет «Львівська політехніка»

СТРУКТУРНО-СОДЕРЖАТЕЛЬНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

Обоснована необхідність определения структурно-содержательных характеристик конкурентоспособности будущего педагога профессионального обучения на основании сущности понятия «конкурентоспособность педагога профессионального обучения». Определены структурно-содержательные характеристики конкурентоспособности будущего педагога профессионального обучения и раскрыто их значение в педагогической деятельности.

Ключевые слова: педагог профессионального обучения, конкурентоспособность, структурно-содержательные характеристики.

Huziy I.S.

National University «Lviv Polytechnic»

STRUCTURALL-CONTENT CHARACTERISTICS OF COMPETITIVENESS OF THE FUTURE TEACHER OF VOCATIONAL TRAINING

Summary

The necessity in determining the structural and semantic characteristics of the competitiveness of professional teacher learning based on the essence of the concept of «the competitiveness of professional teacher learning» is justified. The structural-semantic characteristics of competitiveness of professional teacher learning are determined and their importance in educational activity is revealed.

Keywords: teacher professional learning, competitiveness, structural and semantic characteristics.

УДК 378.14:37.034

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ ВЗАЄМВІДНОСИН МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Дехнич А.Г.

Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди

Розкрито сутність гуманістичного виховання, його мету та функції. Визначено поняття «готовність до гуманістичного виховання», «готовність до формування гуманістичних відносин» та окреслено шляхи забезпечення такої готовності. Гуманістичну спрямованість педагогічної діяльності розглянуто як результат підготовки студентів до гуманістичного виховання. Висвітлено особливості формування гуманних взаємовідносин молодших школярів у процесі навчально-пізнавальної діяльності. Запропоновано напрями теоретичної та практичної підготовки студентів до виховання гуманних взаємовідносин школярів у навчанні.
Ключові слова: гуманістичне виховання, професійна підготовка, готовність, гуманістична спрямованість, навчально-пізнавальна діяльність, взаємовідносини, взаємодія.

Постановка проблеми. До основних проблем педагогіки, що вимагають постійної уваги, належить проблема гуманістичного виховання молодого покоління. Життя переконує, що без культивування таких цінностей як добро, повага, чуйність, справедливість, довіра, почуття власної гідності, толерантність, альтруїзм, навряд чи можна розраховувати на поліпшення ситуації в нашій країні. Ці складові гуманності виконують функцію гармонізації особистих і суспільних інтересів, яка складає основу гуманістичної культури людства [6, с. 132]. Незважаючи на велике значення гуманістичних принципів у житті людей, вони ще не посіли належного місця в системі цінностей молодого покоління. У практиці роботи загальноосвітніх закладів зберігаються застарілі способи передачі ціннісного ставлення до світу в готовому вигляді, відбувається підміна гуманістичної педагогіки випадковим набором виховних заходів. У наш час у школі викристалізувалися визначені форми, методи та прийоми гуманістичного виховання молодших школярів, але не використовуються резерви їх навчально-пізнавальної діяльності. Як і раніше основна увага в процесі навчання приділяється вирішенню суто дидактичних цілей, а не формуванню особистості взагалі. За умов уміло організованої навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів розвиваються гуманні взаємини, кожен учень виформується як особистість із позитивними

рисами. Розв'язанню означеної проблеми сприятиме підготовка майбутніх вчителів початкових класів до гуманістичного виховання молодших школярів у процесі навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів до гуманістичного виховання молодших школярів досліджується вченими в різних аспектах, а саме: методологічні засади гуманізації й гуманітаризації навчання та виховання (С. Гончаренко, М. Євтух, І. Зязюн, Ю. Мальований та ін.); теоретичні основи гуманізації педагогічних функцій учителя (С. Мусатов, В. Семиченко, А. Суценко, та ін.); здійснення гуманістичного виховання в загальноосвітньому навчальному закладі різноманітними засобами (А. Бондар, А. Кияновський, Г. Тарасенко, Н. Химич та ін.); історико-педагогічні питання гуманізації педагогічного процесу (Л. Вовк, О. Дубасенюк, Л. Кондрашова, М. Левківський, В. Луговий, В. Майборода, А. Сманцер та ін.); теоретичні основи професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до виховної діяльності (Л. Волик, П. Красовський, С. Лавриненко, Л. Мацук, С. Паршук, Д. Пащенко, О. Рега, А. Хоменко та ін.); питання забезпечення готовності студентів до гуманістичного виховання молодших школярів (І. Бужина, І. Парасюк, О. Макарова, М. Ткаченко та ін.).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на числен-